

Instytut Pamięci Narodowej

<https://ipn.gov.pl/pl/historia-z-ipn/archiwum/142550,Bartosz-Kapusciak-Teodor-Kufel-najdluzej-urzedujacy-szef-kontrwywiadu-wojskowego.html>
01.03.2026, 07:40

Bartosz Kapuściak: Teodor Kufel – najdłużej urzędujący szef kontrwywiadu wojskowego PRL

Urodził się 6 marca 1920 r. w Bielsku z Antoniego i Stanisławy z d. Reszczyńskiej. Ojciec wyjechał wkrótce do Francji i już nie wrócił, stąd młody Teodor wychowywał się bez ojca. W 1935 r. ukończył w rodzinnej miejscowości 7 klas szkoły podstawowej, a następnie pracował sezonowo jako robotnik.

23.04.2024

W latach 1936–1938 działał w KZMP na terenie Bielska, a od 1937 r. także krótko w KPP. Brał zresztą udział w strajkach i został za to zatrzymany przez policję (miał być też pobity). Po likwidacji KPP wszedł w szeregi SL i ZMW RP „Wici” oraz PPS.

W Gwardii Ludowej

Od 1940 r. miał pracować „wyłącznie po linii politycznej”, należał do organizacji „Młot i Sierp” w Płocku, a następnie został członkiem Komitetu Okręgowego PPR. Przez komunistów skierowany do Okręgowego Dowództwa GL w Płocku jako oficer informacji (kolportował z Warszawy m.in. pismo „Gwardzista”), a następnie do Dowództwa Głównego AL w Warszawie. Ściągnięcie Kufla do Warszawy miało charakter dyscyplinarny, chodziło o obietnice jakie składał grupom wypadowym oraz nierówny podział łupów z wypraw zbrojnych. Raziło również jego wywyższanie się. W czasie wojny Kufel używał pseudonimu „Teoch” (nadanego mu w PPR) i „Ryszard Jankowski”.

W sierpniu 1944 r. brał udział w Powstaniu Warszawskim jako dowódca 2. kompanii Batalionu „Czwartaków” (miał pod dowództwem dwa, a następnie trzy plutony). Jego oddział walczył na Woli, Starym Mieście i Żoliborzu. Stamtąd w sierpniu 1944 r. przedostał się do Puszczy Kampinoskiej. Liczono, że w Puszczy Kampinoskiej czekają już oddziały wsparcia złożone z grup desantowych tworzonego się komunistycznego (w propagandzie nazywane odrodzonym) WP. Kufel brał udział w rozmowach z dowództwem grupy AK „Kampinos” o pozostaniu grup AL w Puszczy Kampinoskiej i możliwym połączeniem się radiowym z tworzącym się rządem w Lublinie i dowództwem Armii Czerwonej. Kierownictwo AK nie wyraziło jednak zgody na kontakt z Sowietami. Po upadku Powstania został zaangażowany przy organizowaniu garnizonów AL w Warszawie.

W Milicji Obywatelskiej

Od stycznia 1945 r. Kufel został skierowany przez Komitet Warszawski PPR do pracy w MO. Najpierw jako szef Wydziału Służby Zewnętrznej Komendy MO w Warszawie, następnie skierowany do KW MO w Katowicach na p.o. zastępcę komendanta wojewódzkiego do spraw polityczno-wychowawczych. Zawarł wtedy (8 czerwca 1946 r.) związek małżeński z Zofią Pruszkowską (ur. 1927 r.). Z tego małżeństwa miał jednego syna, Ryszarda (ur. 1948 r.). Z wcześniejszego związku miał także syna, Apolinarego (ur. 1941 r.). Pierwszą partnerką Kufla była Genowefa Kowalska, z którą żył w czasie wojny.

W lipcu 1946 r. miał objąć funkcję komendanta KW MO w Kielcach, a po miesiącu miał trafić do Gdańska, na zastępcę komendanta KW MO ds. operacyjnych. W kolejnym roku został mianowany

komendantem KW MO w Poznaniu. W czerwcu 1950 r. został szefem Oddziału II KG MO, następnie, w lutym 1954 r., skierowany został do dyspozycji dyrektora Departamentu Kadr MBP i wysłany na roczny Kurs Specjalny do ZSRS.

Po ukończeniu kursu w kwietniu 1955 r. trafił do dyspozycji MSW, następnie został mianowany szefem Oddziału Kolejowego KG MO (czerwiec 1955 r.), a później szefem Inspektoratu Kolejowego KG MO i jednocześnie zastępcą szefa Oddziału IV tejże komendy (lipiec 1956 r.), by ostatecznie zostać szefem Oddziału IV (luty 1957 r.). Od stycznia 1958 r. pozostawał w dyspozycji komendanta głównego MO, a od lutego mianowany oficerem do specjalnych zleceń Inspektoratu KG MO. Z resortu odwołany został w październiku i powołany do wojska z jednoczesnym skierowaniem do dyspozycji szefa WSW, gen. Aleksandra Kokoszyna.

W Wojskowej Służbie Wewnętrznej

Od października 1958 r. Kufel pełnił funkcję zastępcy szefa Zarządu I Szefostwa WSW, a następnie, od stycznia 1960 r. szefa tegoż zarządu (później dodatkowo pełnił też funkcję zastępcy szefa WSW). Służąc w kontrwywiadzie wojskowym Kufel uzupełniał wykształcenie uczęszczając do gimnazjum i liceum dla dorosłych. W kolejnych latach studiował w ASG, gdzie ukończył kierunek ogólnowojskowy.

Po odwołaniu Kokoszyna z funkcji szefa WSW Kufel został mianowany w listopadzie 1964 r. p.o. szefa WSW, a następnie szefem WSW (od 24 czerwca 1965 do 3 kwietnia 1979 r.). Od razu też został podniesiony ze stopnia pułkownika do rangi generała brygady. Kufel został wybrany na to stanowisko ze względu na przeszłość partyzancką i spore doświadczenie w pracy w organach bezpieczeństwa państwa. Będąc szefem WSW wspierał stale „partyzantów” z gen. Mieczysławem Moczarem na czele, jednocześnie rozpoczął swoje własne rozgrywki polityczne. Zbierał m.in. materiały na wszystkich wpływowych wojskowych.

Kufel jako szef WSW współodpowiedzialny był za usuwanie z armii i degradację oficerów pochodzenia żydowskiego. We współpracy z Jaruzelskim kierował też akcją rozpracowywania od 1959 r. alumnów, którzy odbywali wojskową służbę zasadniczej. W dużej mierze zasługą Kufla była reorganizacja w latach 1968–1971 organów WSW, które zaczęły skupiać się na ochronie związków taktycznych. Nastąpił wtedy także rozrost struktur, rozbudowa siatki agenturalnej oraz wprowadzeniu normatywów usprawniających działanie organów kontrwywiadu wojskowego.

Kufel w tym czasie pełnił również szereg funkcji politycznych – od 1968 r. był członkiem Centralnej Komisji Kontroli Partyjnej oraz członkiem egzekutywy IC MON, delegatem na V, VI i VII zjazd PZPR, a od grudnia 1971 zastępcą członka KC PZPR (do grudnia 1980 r.).

► [Czytaj całość na portalu przystanekhistoria.pl](http://przystanekhistoria.pl)

[Poprzedni Strona](#)

[Następny Strona](#)

Artykuł

Zdjęcia portretowe z teczki personalnej generała dywizji Wojska Polskiego PRL Teodora Kufla (AIPN)